

ESEJI

«ANTIPOJMOVNIK», mini eseji, aforizmi, «Stajergraf», Zagreb, 2005.

«TROJANSKA KOBILA», II izdanje, «Stajergraf», Zagreb, 2006.

„Ono s čime se danas susrećemo je degradacija romana kao književnog roda – što je njegov pad u 'žanr', u trivijalnost – a to možda znači da je na pomolu novo iskustvo kojem roman kao književna forma više nije dostatan: trebat će iznaći nešto drugo.“ Daleko od trivijalnosti i žanrovske odredivosti o kojoj Marina Šur Puhlovski govori u rečenici citiranoj iz *Antipojmovnika* nastaje i *Trojanska kobila*, roman čiji podnaslov nimalo slučajno glasi *Antipojmovnik u praksi*. Ta pripovijest o Udavači, Proscu, prestrašenom bačvarskom Šegrtu, o Gušcarici, Ljevaku, Luđaku, Mojsiju, Kući, o tome kamo može odvesti pušenje prve cigarete i koječemu drugome, duboko je promišljena proza čija vrijednost nije sadržana (samo) u bijegu od trivijalnosti i nekonvencionalnoj pripovjedačkoj formi. *Samo* se u tom kontekstu moralo naći u zagradi zbog toga što spomenute težnje u suvremenoj hrvatskoj književnosti nisu pravilo nego iznimka. Međutim, ono mi se čini ključnim za razumijevanje *Trojanske kobile* jest upravo simbolika. Na tu tvrdnju upućuje već sam naslov. *Trojanska kobila* zapravo je glavna junakinja romana, odnosno, gospa Rozalija koja će na prvim stranicama izreći „svoj tihi, određni, ni na što ne pristajući *da*“ gospodinu Martinu i nesretno se udati. No, da ne bi bilo zabune *Trojanska kobila* nije napisana kako bi čitateljima, a napose čitateljicama, poslužila kao pouka o potencijalnoj štetnosti oportunitizma u privatnom i ljubavnom životu. Naprotiv, pripovijest o tom otužnom braku koja počinje 1929. godine, valja shvatiti kao uvod u dugu i složenu povijest koju ovaj roman donosi. U rasponu od četrdesetak godina autorica zahvaća stvarna povijesna zbivanja posredujući ih s odmakom, odnosno, podjednako simbolično kao što tretira svoje likove. „Kolektivni ili socijalistički san“, primjerice, nije ključan za razumijevanje prilika i neprilika u kojima se glavni junaci pokušavaju snaći. Sva preslikana povijesna događanja ovdje su da bi ukazala na ono što će Marina Šur Puhlovski sjajno sročiti u *Antipojmovniku* u natuknici posvećenoj povijesti: „Povijest ne može biti objektivna kategorija, kategorija stvarnosti, jer u stvarnosti sve postoji oduvijek i usporedno; u njoj nema ni napretka ni promjene; za stvarnost vrijeme stoji. (...) Povijest, ukratko, nije 'povijest stvaranja', nego 'povijest otkrića'. Baš zato povijest sa svojim dostignućima ne može biti uzdanica mišljenja, razlog uznositosti mišljenja.“ Zbog toga bi tragom tvrdnje da je *Trojanska kobila* satkana od pažljivo osmišljenih simbola taj roman vrijedilo čitati kao bajku čiji je poučak da moramo sačuvati, ponovno rečeno riječima posuđenima iz *Antipojmovnika*, „smisao za zabune“. Jer upravo su bajke te koje „uče dijete da se dnevne istine vole nametnuti zadnjim istinama“. Ma koliko se god opis ovih dvaju djela koja je gotovo nemoguće tumačiti jedno bez drugoga mogao činiti složen, a tekstovi na kojima je on utemeljen nepristupačni čitatelju opće prakse, to nije točno. Čitatelji će svakako prepoznati kvalitetu posredovane univerzalnosti jer su pripovijesti koje donosi *Trojanska kobila* zapravo pripovijesti o ljudskim osobinama koje su nesumnjivo dio kolektivnog iskustva. Nakon što je 1991. u izdanju „Mladosti“ objavljeno prvo izdanje *Trojanske kobile* književni časopisi i kulturne rubrike temeljito su prešutjeli taj događaj. Koliko god bi se to prešućivanje moglo pripisati nepovoljnim okolnostima i smanjenim zanimanjem za obuhvatne književne eksperimente u trenutku objavljivanja knjige, s druge se strane nameće zaključak da je ovaj roman mogao kritičare svojom promišljenošću i zaokruženošću zbuniti ili ostaviti zatečene. Sada kada se pojavilo novo izdanje u ediciji koja nam donosi i *Antipojmovnik*, rukopis koji nastaje paralelno s *Trojanskom kobilom* i koji valja čitati kao svojevrsnu dopunu romana, taj bi propust svakako trebalo ispraviti.

(Ana Grbac, La monde diplomatique»)